

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 52 - KAVOD HABERIYOT RESPECT FOR HUMAN DIGNITY OU ISRAEL/BEIT KNESSET HANASI - SUMMER 2026

A] KAVOD HABERIYOT - THE TALMUDIC SOURCES

1. המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק, מאי טעמא (משלי כא:ל) - אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' - כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב ...

תא שמע: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. ואמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו (דברים יז:א) דלא תסור ... כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור, ומשום כבודו שרו רבנן

תא שמע: (דברים כב:א) והתעלמת מהם - פעמים שאתה מתעלם מהם ופעמים שאין אתה מתעלם מהם; הא כיצד? אם היה כהן והיא בבית הקברות, או היה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכתו מרובה משל חברו, לכך נאמר: והתעלמת. אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! ... איסורא מממונא לא ילפינן

תא שמע: (במדבר יז:ו) ולאחותי מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת ... יכול כשם שאינו מטמא להם כך אינו מטמא למת מצוה, תלמוד לומר: ולאחותי - לאחותו הוא דאינו מטמא, אבל מטמא הוא למת מצוה, אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! ... שב ואל תעשה שאני.

ברכות יט:

The Talmud assumes initially that no personal embarrassment should stand in the way of a mitzvah. Thus, if a person discovered that they were wearing sha'atnez, they should be required to remove their clothing immediately, even in public! However, it then defines situations in which the principle of 'kavod haberiyot' would override another halacha: - (i) rabbinic mitzvot; (ii) monetary mitzvot; (iii) passive non-observance of positive Torah mitzvot.

As part of the Talmudic discussion above, it also emerges that both a Cohen/Nazir may become tamei (impure) in order to bury a dead body which has been left - 'met mitzvah'. If the origins of the obligation to bury the met mitzvah are kavod haberiyot, how could this justify the active breach of these two Torah prohibitions!?

2. אלא נראה דמנזיר לא גמרינן דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה. וכן מכאן מה לכהן שכן לאו שאינו שוב צכל.

תוספות ברכות כ. ד"ה שב ואל תעשה שאני

Tosafot propose that there are two additional categories of halacha which are overridden by kavod haberiyot. The prohibition of nezirut is less strict than others since it is open to annulment by hatarat nedarim. The prohibition of kehuna is less strict since it only applies to a sub-group within the Jewish people.¹

3. ואפילו בטומאה שהוא מדבר תורה מן מה דאמר רבי זעירא - גדול כבוד הבריות שדוחה למצוה בלא תעשה שעה אחת.

תלמוד ירושלמי מסכת נזיר פרק ז דף נו טור א"ה"א

The presentation of this issue in the Talmud Yerushalmi is slightly different. Kavod haberiyot overrides even an active breach of any Torah mitzvah, although only on a temporary basis.

1. Note that both of these extensions to the scope of kavod haberiyot are not agreed upon by other Rishonim. Some authorities (such as R. Chaim Halberstam of Sanz) have sought to extend the ambit of kavod haberiyot even further, to justify an active breach of a biblical law which is not explicitly mentioned in the Torah eg learnt out as a derasha or halacha leMoshe Misinai. This latter extension has been rejected by most poskim, although some have used it to explain an unusual ruling of the Rambam that a person in the middle of shaving and who hears that his father has died, may continue to shave, even though that is (for the Rambam at least) a biblical prohibition.

B] SHULCHAN ARUCH

4. הרואה כלאים של תורה על חבירו אפילו היה מהלך בשוק היה קופץ לו וקורעו מעליו מיד ואפילו היה רבו ואם היה של דבריהם אינו קורעו מעליו ואינו פושטו בשוק, עד שמגיע לביתו ואם היה של תורה, פושטו מיד.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן שג

The Shulchan Aruch rules, in accordance with the Talmud Bavli, that one is even required to rip off another person's clothes if they contain sha'atnez min haTorah. If the sha'atnez was on a Rabbinic level, the person may continue to wear the clothes until they get home.

5. אם נודע לו בשבת, כשהוא בכרמלית, שהטלית שעליו פסול, לא יסירו מעליו עד שיגיע לביתו, דגדול כבוד הבריות ודוקא בשבת, דאסור לעשות ליליות, אצל בחול כהאי גוונא, אסור

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יג סעיף ג

The Shulchan Aruch also rules that a person need not remove invalid tzitzit on Shabbat if walking through a karmelit - an area where there is only a rabbinic prohibition to carry. The Rema adds that this only applies on Shabbat. On a weekday, wearing invalid tzitzit additionally involves a Torah prohibition of wearing clothing without tzitzit.

6. (טו) ודוקא בשבת - פי' לפי ששבת ליתא רק איסור דרצון כ"ל. אצל בחול שהוא עובר על איסור תורה בכל שעה דקום ועשה צו ליליות, ואיסור תורה אפילו רק איסור דשז ואל תעשה כזה שהוא מונע א"ע ממלאכה, אין נדחה מפני כבוד הבריות אם לא בגנאי גדול. ולכן אסור ללבוש הטלית גדול כשרואה שאין צו ליליות דלישז צלי טלית ס"ל לרמ"א דהוא רק בכלל גנאי קטן. אמנם אם צדקה"כ נודע לו אחר שהוא כבר לזוש בהטלית שאחת מליליותיו פסולים הרבה מן האחרונים מקילין דאין לריך לפושטו תיכף דס"ל דכיון שהוא צדקה"כ הפשיטה הוא גנאי ביותר. רק ימחר לילך לביתו או לבית שלפני צדקה"כ ויפשיטנו שם. והח"א מחמיר צדקה"כ דהפשיטת ט"ג הוא רק גנאי קטן, דבלא"ה דרך צדי אדם לפשוט תמיד הטלית צדקה"כ.

משנה ברורה סימן יג ס"ק טו

The Mishna Berura points out that failing to put tzitzit on a four-cornered garment on a weekday is a failure to perform a Torah mitzva, so only a 'genai gadol' - a very significant embarrassment - can justify the non-performance. This will be to some degree subjective and the Mishna Berura brings different halachic opinions as to whether not wearing a tallit gadol in shul, or having to take one off in public, is a small or significant embarrassment.

C] JEWS AND NON-JEWS?

7. כל אלו הדברים לפי מה שיראה הדיין שזה ראוי לכך ושהשעה צריכה ובכל יהיו מעשיו לשם שמים. ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו שהרי הוא דוחה את לא תעשה של דבריהם. וכל שכן כבוד בני אברהם יצחק ויעקב המחזיקין בתורת האמת.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה י

The Rambam rules on when judges may incarcerate people. He refers generally to kavod haberiyot for all people and then separately rules regarding Jews.

8. הוא [רבי עקיבה] היה אומר 'חביב אדם שנברא בצלם - (ובכל אדם אמר ר"ע ור"ל ר"ע לזכות את כל אדם אף לזני נח).

אבות פרק ג משנה יד ותוספות יום טוב שם

Ultimately, this is based on the respect due to the human being as a tzelem Elokim.

D] WHAT IS CONSIDERED TO BE 'INDIGNITY'?**D1] CLOTHING AND NAKEDNESS**

- Adam and Chava in Gan Eden.
- The clothes of the Kohanim - Shemot 28:2 'בגדי קדש לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת'
- The mitzvah of Kavod Shabbat is associated with special clothing.

D2] LONELINESS IN DIFFICULT TIMES

- Especially in terms of comforting the mourners - see Chulin 94a and special exceptions to the usual prohibitions of Geneivat Da'at.

D3] BURIAL

D4] PERSONAL HYGIENE

E] DEGREES OF 'INDIGNITY'

9. דהתם גנאי גדול הוא למת מזוה שאין לו קוצרים לכך שז ואל תעשה שרי וכן לפשוט כלאים צשוק גנאי גדול כגנאי מת מזוה להכי פריך מינה. אבל הכא גבי עדות ליכא גנאי כל כך ולא שרי באיסורא אפי' צשז ואל תעשה.

תוספות שבועות ל:

10. מן הציציות - פי' זין שצא לצהכ"ג ורוכה ללבוש עליה וקודם לבישתו מלא הליית פסולים ומתצייש לישז צרבים צלי עליה דמותר ללבושו צלי צרכה, וזין אם רואה צאמלט לבישתו שנפסקו לו הליית ג"כ אין לריך להסירו. ועיין צאחרונים שהסכימו דהכל תלוי בצרון האיש הלבוש - אם הוא מתצייש ויכל ללבוש צלי צרכה אבל אם אין מתצייש אין כאן היתר דכבוד הצריות.

משנה ברורה סימן יג ס"ק יב

F] INADVERTENT ACTIVE BREACH - DO OTHERS HAVE AN OBLIGATION TO TELL?

11. הרואה כלאים של תורה על חברו אפילו היה מהלך בשוק היה קופץ לו וקורעו מעליו מיד ואפילו היה רבו. וי"א דאם היה הלבוש שוגג אין ל"ל צשוק דמשום כבוד הצריות ישתוק ואל יפרישו משוגג (טור צשז דה"ש). ואם היה של דבריהם, אינו קורעו מעליו ואינו פושטו בשוק, עד שמגיע לביתו.... ואם היה של תורה, פושטו מיד.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן שג סעיף א

If one sees someone else wearing Torah-prohibited sha'atnez in public, does one have to intervene? The Shulchan Aruch quotes two views. The Rosh is lenient and allows active unintentional breach of a Torah law because of kavod haberiyot. The Rambam is strict. The Rema rules leniently like the Rosh and the Shulchan Aruch like the Rambam.

12. כהן ששוכז ערום והוא צאהל עם המת ולא ידע, אין להגיד לו. אלא יקראו לו סתם שינא כדי שילביש עלמו תחלה. אבל אם כזר הגידו לו, אסור להמתין עד שילביש עלמו. ודוקא אם הוא צאהל המת שהוא טומאה דאורייתא. אבל אם הוא צצית הפרם או ארץ העמים שהוא טומאה דרבנן ילביש עלמו תחלה, דגדול כבוד הצריות (ה"ה סימן רפ"ה).

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שעב סעיף א

If a Cohen is asleep with no clothes on and someone dies under the same 'ohel', the Rema rules that one is not obligated to tell him to run out immediately. Rather, one can tell him to get up and get dressed and then tell him to leave. However, if he finds out that there is a corpse there and an ohel deoraita, he must run out even with no clothes on!

G] PRACTICAL ISSUES

G1] RABBINIC PROHIBITIONS OVERRIDDEN BY KAVOD HABERIYOT

- tearing toilet paper on Shabbat with a shinui.
- moving muktze stones on Shabbat for personal hygiene. Note an application of this halacha by the Tzitz Eliezer who permitted a deaf person to move an electronic hearing-aid on Shabbat due to the kavod haberiyot implications of the person not being able to hear.
- making a makeshift toilet out of stones on Shabbat.
- refua and taking medication on Shabbat in a case where the ailment is not serious but very embarrassing (eg very bad breath).
- carrying in a rabbinically prohibited area on Shabbat rather than having to remove clothing.
- using a muktze splinter of wood on Shabbat to remove an embarrassing piece of food stuck in one's teeth.
- to allow a wedding on Shabbat where the bride was already under the chuppa and delay would be very embarrassing.

13. אין... מקדשין. הגה: ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה וצנים. ואפשר דה"ה הכניסה לחופה שרי. ואע"ג דלא קי"ל הכי מ"מ סומכין על זה צשעת הדחק גם כי גדול כבוד הצריות. כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדוניא ציוס ו' עד הלילה, דעושין החופה והקידושין צליל שצת הואיל וכזר הכינו לסעודה ולגשוואין, והוי ציוס לכלה ולחתן אם לא יכנסו אז. ומ"מ לכתחלה יש ליזכר שלא יצא לידי כך.

שולחן ערוך אורח חיים סימן שלט סעיף ד

- where a Cohen is awoken to be told that there is a rabbinic tumat met in his building, he may get dressed before he leaves.
- using an especially adapted electric wheelchair on Shabbat/Yom Tov to enable a disabled person to get out of the house. Being house-bound for days could according to some poskim be an issue of kavod haberiyyot.
- asking a non-Jew to scrape mud of one's clothes on Shabbat to avoid the embarrassment of wearing them.
- allowing a young man who has gone prematurely grey to dye his hair black.
- allowing a shaliach tzibbur to pray even when he needs the bathroom.
- what about men and women shaking hands?
- women's aliyot and the clash of kavod haberiyyot and kavod haTorah?

G2] POSITIVE TORAH PROHIBITIONS OVERRIDDEN BY KAVOD HABERIYOT

- only in the case of serious embarrassment.
- one's obligation (tochacha) to inform someone that he is breaking halacha unintentionally eg wearing sha'atnez min haTorah (which would require him to take off his clothes even in public).
- putting on tefillin in public where the person has a very embarrassing tattoo on his arm.
- wearing passul tzitzit to avoid having to take off clothes in public.
- Rav Moshe Sternbuch discusses an unusual case (Teshuvot Vehanhagot 4:262) of a Cohen with a partially detached finger. He permits the Kohen to have the finger totally detached in order to have it reconnected, even though that renders the kohen tamei min haTorah due to 'ever min hachaf'.

H] PHILOSOPHICAL ISSUES

- Why should Kavod Haberiyyot trump so many other halachic factors? Many commentators see the issue as one of **Mechila**, i.e. in financial affairs the assumption is that a Jew is mochel their financial right to something (eg return of lost property) if this will entail embarrassing someone else (Chatam Sofer).
- Further, since the Rabbis have the power to determine property rights (*hefker Beit Din hefker*), they can determine that kavod haberiyyot overrides monetary rights.
- The Rabbis chose not to impose their own legislation in a situation which offends kavod haberiyyot.

14. רצון אחרון ליקרייכו לעצור על דבריהם היבא דאיכא כבוד הצרות, כגון לטלטל צשצת אצנים של צית הכסא לקנות.

רש"י ברכות יט: ד"ה כל מילי

15. ורב יוסף אמר: אפ"ל הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שנאמר: (שמות יג) וזה' הולך לפניו יומם. הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה

קידושין לב.

I] THE ORIGINS OF THE CONCEPT OF KAVOD HABERIYOT

I1] IMPLICIT IN THE NOTION OF TZELEM ELOKIM

16. בן עזאי אומר - זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה. ר"ע אומר - ואהבת לרעך כמוך: זה כלל גדול בתורה. שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חבירי עמי, הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי. א"ר תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה - בדמות אלקים עשה אותו!

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה כד סימן ז

The way one treats other people reflects the way one relates to God! Note the wording 'kavod haberiyyot' and not 'kavod ha'adam'. This points to the kavod being due to the person being created and thus, by reflection, is aimed at the Creator and not the person themselves. Based on this, it would seem that kavod haberiyyot may not be about how the other person feels (hence the relative objectivity to the halacha - see above). Kavod is shown to a corpse, who feels nothing at all! Rather, it is about the honor due to mankind as a tzelem Elokim.

I2] THE MITZVAH OF '4 & 5'

17. כי יגנב איש שור או שֶׁה ויטָבְחוּ אוּ מִכְרוּ חֲמִשָּׁה בְּקָרָה יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה:

שמות כא:לו

The Torah specifies that the penalty for stealing and then slaughtering or selling a sheep is to pay back 4 times the value. For an ox he must pay back 5 times the value.

18. רבן יוחנן בן זכאי: בא וראה כמה גדול כבוד הבריות. שור שהלך ברגליו - חמשה, שה שהרכיבו על כתיפו - ארבעה.

בבא קמא עט:

Chazal understood that, due the personal indignity to the thief of having to carry out the sheep, the Torah is lenient and only requires him to pay back 4 times the amount.

19. וכיחיו מזכ - גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שצתורה. הקצ'ה חס על כבוד הבריות.

ר' בחיי שמות כא:לו

R. Bachya sees in this a Torah source for the concept of kavod haberiyot.

I3] IMITATIO DEI - VEHALACHTA BIDRACHAV

20. אַחֲרַי ה' אֶלְקֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאַתֶּם תִּירְאוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלְוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֶתֶם תִּעֲבְדוּ וְגו' תִּדְבְּרוּ:

דברים יג:ה

The Torah includes a mitzvah to 'follow God' and to 'stick to Him'.

21. ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב: (דברים יג) אחרי ה' אלהיכם תלכו? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר: (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא! אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה - מה הוא מלביש ערומים דכתיב: (בראשית ג) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנת עור וילבישם, אף אתה הלבש ערומים.....

סוטה יד.

Chazal ask how a person can stick to a burning fire? They answer that the mitzvah requires us to copy God. Just as God clothes the naked - due to kavod haberiyot - so should we.

22. The object of the above passage is therefore to declare that the perfection in which man can truly glory is attained by him when he has acquired - as far as this is possible for man - the knowledge of God, the knowledge of His Providence, and of the manner in which it influences His creatures in their production and continued existence. Having acquired this knowledge he will then be determined always to seek loving-kindness, judgment, and righteousness, and thus to imitate the ways of God. We have explained this many times in this treatise.

Moreh Nevuchim 3:54 (ending of the book)

I4] SEVARA

Sevara - Rabbinic reasoning - is often an independent source of halachic principles. Some contemporary writers have suggested that kavod haberiyot is such an example². As for the origins of sevara, Rabbi Alan Kimche in his PhD thesis on kavod haberiyot develops a detailed analysis of Midrash and Aggadata - as rooted in the Oral Tradition from Sinai - as the source material for rabbinic sevara³.

23.

עוד מצינו ענין נפלא אצל משה רבינו. בשעה ששלחו הקב"ה להוציא את בני ישראל ממצרים, אמר: "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד יג), "ויחר אף ד' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי וגו' וראך ושמח בלבך" (שם יד), ואחז"ל (שמו"ר פ"ג טז): "אתה סבור שמא יעכב משה שלא ילך, אינו כן אלא כמכבד לאהרן, אמר משה, עד שלא עמדתי היה אהרן אחי מתנבא שמונים שנה וכו', עכשיו אכנס בתחומי של אחי ויהא מיצר וכו'".

והנה הוא ענין נפלא, הרי נצטווה משה בציווי מפורש מהקב"ה שילך להוציא את ישראל ממצרים, ואעפ"כ עיכב את הליכתו, ועיכב על-ידי כך את גאולת ישראל, והכל משום חיובן של מידות, כדי שלא לפגוע באהרן אחיו. ואכן, גם מה שחרה בו אף ד', היה רק על זה שהעריך את אהרן שלא כראוי, שכן א"ל הקב"ה: "וראך ושמח בלבך" - מה שאתה סבור שהוא מיצר לא כן אלא שמח" (שמו"ר שם יז), אבל אילו צדק משה במחשבתו והיה אהרן מיצר על כך, בדין היה שמשה רבינו יעכב את שליחותו, ולא היה עליו חרון אף ד'.

שיחות מוסר רב.ח. שמואלביץ פרק ה'

Moshe's refusal to obey God's command to go down to Egypt was due to his concern for the embarrassment which this could cause to his older brother Aharon. God's anger against Moshe was only because he had misjudged Aharon's reaction. If indeed Aharon had been upset, Moshe's refusal to listen to God would have been justified!

2. Other well known examples would include גר שנתגייר כקטן שנולד דמי and אין קטיגור נעשה סניגור

3. See in particular Chapter 4 of his thesis.